

ESPOON- LAHTI

Esponlahden keskus

**Kivenlahti
Laurinlahti
Soukka
Soukanranta**

versio 30.9.2014

88 kohdetta • 12 tietolaatikkoa
• pääreittien pituus 16 km

Toimittanut Pauli Saloranta

Julkaisija Espoon kaupunki

Yhteistyössä Espoon Kaupunginosa-
yhdistysten Liitto, Esbo Hembygdsförening,
Soukka-seura ja Laurinlahden yhdyskunta

JOHDANTO

Esponlahti oli aikoinaan jo hansakauppiaiden ja talonpoikaispurjehtijoiden liikennöimä kauppaväylä. Rannikon kyliin kehittyi kartanoita, joiden maille syntyi 1800-luvun lopulla vilkas helsinkiläisten huvilayhdyskunta.

Porkkalan vuokra-ajan jälkeen kehitys käynnistyi nopeasti: Alvar Aallon suunnitelman pohjalta rakennettiin 23 000 asukkaan moderni luonnonläheinen rantakaupunki, jolla on Länsimetron jatkon myötä yhä tiivistyvä keskusta.

www.espoo.fi/esponlahti

KIRJALLISUUTTA

Elämää lähiössä. Riitta Astikainen ja Riitta Heiskanen ja Raija Kaikkonen (toim.) 1997, Helsingin Sanomat.

Ernan tarina. Suomen tiedustelujoukko Virossa toisen maailmansodan vuosina. Ülo Jogi 1996, Ajatus.

Espoo – kasvun näkijät ja tekijät. Reima T. A. Luoto 2004, Espoon kaupunginmuseo.

Espoo – oma lukunsa. Pertti Maisala 2008, Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

Espookirja. Uolevi Itkonen 1992, Espoon kaupunki.

Espoon luontokohteet. Harri Anttila ja Kati Berninger 2004, Espoon ympäristökeskus, 7. painos.

Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Erkki Härö 1991, Espoon kaupunginmuseo, 2. painos.

Helsinki Espoo Kauniainen Vantaa Arkkitehtuuriopas. Arvi Ilonen 2000, Otava.

Kuka kaivoi vallihaudat? Verkkonäyttely 1998, Espoon kaupunginmuseo.

Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylä-maisema. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2008.

Laurinlahden yhdyskunta 1948–1998. Seppo Laurikainen ym. 1998, Laurinlahden yhdyskunta ry.

Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Johanna Hankonen 1994, väitöskirja, Tampereen teknillinen korkeakoulu, Gaudeamus ja Otatieto oy.

Susihukkia ja punahilkkoja. Raportti Espoon ja Vantaan itsenäisyystaistelusta aluerakentamisen avulla. Raimo Markkanen 1997, Rakennusalan kustantajat.

Sydämellistä yhteiselämää. Espoon koulutaloja 1873–1990. Kari Jormakka 1991.

Tarinoita Soukasta. Benita Åkerlund 2011, Soukka-seura.

[haku.helmet.fi/iii/encore/home?
&advancedSearch=true](http://haku.helmet.fi/iii/encore/home?&advancedSearch=true)

ESPOONLAHDEN KESKUS

20 kohdetta • 1 tietolaatikko • 4 km

1 Ulappatori

Länsimetron jatkon valmistautuen Espoonlahti on jo saanut Ulappatorista uuden pääaukion aivan tulevan metroaseman viereen.

Torin reunalla maamerkinä toimii as.oy Espoon Tähystäjän tornitalo, joka valmistui 2013. Koko korttelin talot on suunnitellut Petri Rouhiainen ja julkisivujen graafisen betonin kuviot Aimo Katajamäki aiheinaan merivirrat ja sekä erilaiset merenelävät. Taloyhtiöillä on yhteinen parkkihalli Ulappatorin alla sekä sauna- ja kerhotilat Tähystäjän 13. kerroksessa. Katotasossa on liikehuoneistoja.

[www.betoni.com/Download/24059/
BET1303_36-41.pdf](http://www.betoni.com/Download/24059/BET1303_36-41.pdf)

2 Lippulaiva

Valmistui 1994, suunnittelija Heikki Koskelo. Posti siirtyi saman katon alle 1999. Espoon suurten kauppakeskusten päivityskierroksella Lippulaiva oli vuorossa 2007, nyt liiketiloja yhteensä 38. Alkuperäisistä liikkeistä toimivat edelleen Kenkä-Pertti ja K-Seilori.

Kaupungin yhteispalvelupiste tarjoaa monipuolisia julkishallinnon neuvonta- ja asiointipalveluja. Myös kirjaston tuomisesta Lippulaivaan on ollut välillä puhetta.

Tämän vuosikymmenen aikana rakennetaan Länsimetron jatkeen asema ja bussiterminaali Lippulaivan länsipäähän. Sisäänkäyntejä on tulossa Espoonlahdenkadulle ja Espoonlahdenreitille.

www.lippulaiva.fi

www.espoo.fi/yhteispalvelu

Yhteinen tietolaatikko: Länsimetro ja sen jatko

Helsingin metron läntistä osuutta on suunniteltu jo 1950-luvulta asti. Sen ensimmäisestä vaiheesta päätettiin erinäisten vaiheiden jälkeen 2008.

Vaihtoehtona oli muiden muassa Espoon oman pikaraitiotieverkoston kehittäminen. Osuus Matinkylään saakka valmistuu 2015 sisältäen 7 uutta asemaa. Samalla siirrytään automaattijuniin, mikäli ne saadaan toimimaan.

Länsimetron jatkosta Kivenlahteen valmistui yleissuunnitelma 2011. Espoon valtuusto hyväksyi sen 2012 ja ratkaiseva valtion rahoituspäätös tehtiin minihallitusneuvotteluissa kesäkuussa 2014. Uuden osuuden pituus on 7 km ja se rakennetaan kokonaan maan alle. Asemia tulee viisi sekä lisäksi varikko Sammalvuoreen. Kustannusarvio on 800 miljoonaa euroa ja arvioitu valmistumisaika 2020.

Metron rakentaminen muuttaa koko Etelä-Espoota huomattavasti. Se näkyy jo nyt tulevien asemanseutujen tiivistymisenä, väkiluvun kasvuna ja kaupunkimaisen elämänmuodon yleistymisenä.

www.lansimetronjatke.fi

3 Ankkurin liiketalo

Valmistui 1986, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Espoonlahden keskustan rakennuttaja Asuntosäätiö tilasi arkkitehdeilta mielenkiintoisen rakennuksen joka jatkaisi aiemmin valmistuneen kirkon tyyliä, mutta toteutuskustannusten piti olla kohtuulliset. Sininen väri ominainen talolle. Tontin toinen puoli on luontoa, toinen rakennusta. Pergolat ja muut yksityiskohdat lieventävät siirtymää luonnosta modernien palveluiden pariin.

4 Espoonlahden kirkko

Valmistui 1980, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Vasta perustetulla seurakunnalla ei ollut aikaa pitää arkkitehtuurikilpailua, joten työ tilattiin suoraan Laurinlahdessa asuneilta arkkitehdeilta, jotka tunnettiin Temppeleauktion kirkon suunnittelusta.

Kirkon tiloihin kuljetaan pienen sisätorin kautta. Läpikulkukin on mahdollista aukioloaikoina. Salissa ja aulassa on käytetty tontilta louhittua kiveä. Merellistä henkeä puolestaan luo salin puukannatteinen katto. Rakennuksen peruskorjausta suunnitellaan.

Kirkkosalissa on 400 istumapaikkaa. Pieni teräksinen alttarikrusifiksi on Kauko Moisio

valmistama. Kirkkolaiva Alma nostettiin paikalleen 1990. Sen rakensi Kalevi Saari 1880-luvulta peräisin olevan kaljaasin mallin mukaan.

Espoonlahden seurakunta on perustettu Kivenlahden seurakuntana 1975, jäseniä nykyään noin 33 000.

www.espoonseurakunnat.fi/web/asiointi/espoonlahden-kirkko

Yhteinen tietolaatikko: Timo ja Tuomo Suomalainen

5 Päiväkoti

Valmistui 1989, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Samaa kokonaisuutta viereisen kirkon kanssa. Luontoyhteyttä on tuotu esiin mm. suurilla sinivihreillä puupinnoilla, jotka valitettavasti tärveltiin ensin graffiteilla ja sen jälkeen kovalla peittomaalilla.

6 Kipparinmäki

Kipparinmäen puoliavoimien kortteleiden asemakaavat on suunnitellut Bror Söderman. Puiston luoteispuoliset rakennukset piirrettiin Asuntosäätiössä energiakriisin juuri puhjettua 1973, kaakkoispuoleiset Keskus-Satossa.

7 Espoonlahden uimahalli

Rakennettiin asukkaiden pitkän kampanjoinnin tuloksena 1983. Sen oli suunnitellut Osmo Sipari jo 1970-luvulla: energiakriisin vaatimukset näkyvät mm. ikkunoiden vähyytenä. Niiden sijaan allasalissa on kuvataiteilija Marika Mäkelän suurikokoinen neliosainen emaliteos *Heijastuksia*.

Isompi allas on Espoon ainoa 50-metrinen. Kilpailuja varten on 400-paikkainen katsomo. Hallissa on lisäksi kuntosalin, monipuoliset liikuntatilat, hoitopalveluja, kahvila, kokous- ja saunatilat sekä takkahuone.

Kävelytien kalliroleikkauksessa on hieno kivilajikontakti, jossa muinaisen merenpohjan tumma sedimenttikivi on saanut seurakseen vaaleaa tuliperäistä graniittia.

8 Espoonlahden urheilupuisto

Puistossa on pesäpallokenttä sekä yleisurheilu-, katukoripallo- ja ulkosalibandykenttä, lämmitettävä hiekkatekonurmikenttä, skeittiparkki, puru- ja ratsastusratoja, kuntosaleja, uimahalli, kaksi jäähallia sekä urheiluhalli. Espoonlahti on tunnettu kisapaikka mm. heittolajien harrastajien parissa.

Laakso on entinen merenlahti. Jääkaudesta muistona on paksu savipohja. Sen alla ikivanhassa kallioperässä piilee ”Soukan malmi”: sinkkivälkettä, lyijyhohdetta ja rikkikiisua sisältävä esiintymä. Kaivoksia ei tänne kuitenkaan ole luvassa.

www.espo.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_liikunta/Liikunta/Liikunta_ja_ulkoilupaikat/Urheilupuistot#Espoonlahti

9 Espoonlahden koulu ja lukio

Jylla. Koulurakennus valmistui 1975, suunnittelija Osmo Sipari. Se oli aikanaan Suomen suurin ja modernein, ensimmäinen luokatonta koulua varten suunniteltu. Peruskorjaus 2012–13 toteutettiin alkuperäistä tyyliä kunnioittaen: mm. palautettiin 1970-luvun materiaaleja ja värejä. Samalla ruokalaan tilattiin Stig Baumgartnerilta 15-metrinen moniosainen seinämaalaukset *Pelipalapelit*.

Koulu perustettiin Helsingin Yrjönkadulle vuonna 1923 nimellä Helsingin suomalainen yksityislyseo. Se sai kutsumanimen ”Jylla” rehtorinsa, eversti Boris Gyllenbögelin mukaan. Kun lapsimäärä keskustassa väheni, koulu siirtyi ensin Töölöön ja sitten Soukkaan, jonka väkiluku tuolloin kasvoi voimakkaasti. Vanhat pääovet Mannerheimintie 8:sta ovat esillä pääaulassa.

Vuonna 1977 peruskoulujärjestelmään siirryttäessä silloinen yhteiskoulu jaettiin peruskoulun yläasteeseen ja lukioon. Näissä on nyt oppilaita yhteensä yli tuhat. Koulussa on matemaattis-luonnontieteellinen painotus sekä ruotsin kielilyhytutusta. Lukiossa on kielipainotus ja monipuolista kansainvälistä yhteistyötä.

www.peda.net/veraaja/espo/espoonlahdenkoulu
www.jylla.fi/jyllan-vaiheita

10 Koulumäen koulu

Erityiskoulu. Koulumäen koulussa opetus on luokkamuotoista erityisopetusta oppilaille, joilla on todettu laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai kehitysviivästymä. Koulussa on 85 oppilasta, luokkakoko enintään 10. Koulu toimii samalla erityisopetuksen resurssikeskuksena yleisopetuksen opettajille ja muulle koulutusalan ammattihenkilöstölle.

www.espoo.fi/peruskoulut/koulumaki

11 Kauko Räsänen ateljeetalo

Kuvanveistäjä, taiteilijaprofessori Kauko Räsänen syntyi 1926 Suistamolla Laatokan Karjalassa. Hän opiskeli taideakatemian koulussa Helsingissä 1946–50 ja sai ensimmäisen kilpailuvoittonsa 1951. Räsänen töitä on ollut esillä useissa näyttelyissä koti- ja ulkomailla vuodesta 1953 lähtien. Pro Finlandia -mitali hänelle myönnettiin 1963. Töitä Espoossa mm. valtuustotalon metalliovet (1978) ja Sukkula (1983) Espoon Liiketalousinstituutin pihalla. Kauko Räsänen asuu suunnittelemassaan ja rakentamassaan talossa, jossa on viisi ateljeeta. Tiloja vuokrataan nuorille kuvataiteilijoille.

www.ateljeetalosaatio.net/historia.html

12 Espoonlahden aluepaloasema

Valmistui 1979. Sysäys rakentamiseen tuli, kun Soukan liikekeskus paloi 1977. Aiemmin oli muodostettu mahdollisimman suuria keskuspaloasemia; nyt alettiin jälleen rakentaa pienempiä yksiköitä lähemmäs asiakkaita. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokseen kuuluvalla paloasemalle suunnitellaan uusia toimitiloja Sammalvuoreen vuodeksi 2017.

Vakinaisen palokunnan reservinä toimii 1949 perustettu **Sökö Sommarö FBK VPK** Suinonsalmessa kalustonaan mm. kaksi sammutusvenettä.

www.lup.fi/fi-FI/Pelastuslaitos/Paloasemat/Espoon_paloasemat/Espoonlahden_paloasema

www.ssvpk.net

13 Entinen liiketalousinstituutti

Espoonlahden kauppaoppilaitos perustettiin 1974, yhdistettiin 1997 Espoon kauppaoppilaitoksen

kanssa ja edelleen 2000 osaksi Espoon seudun koulutuskuntayhtymää. Nykyään nimellä Omnia yhtymä järjestää koko Espoon ja Kirkkonummen suomenkielisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen tarjoten mm. merkonomin tutkintoon johtavaa koulutusta eri toimipisteissään.

Vuonna 1981 valmistunut koulurakennus on nyt tyhjiään toimittuaan 2012–13 Espoonlahden lukion remontin väistötilana. Liikuntasali on jatkuvassa käytössä osana urheilupuistoa. Rakennuksen pihalla on Kauko Räsänen monimuotoinen pronssiveistos **Sukkula** vuodelta 1983.

www.omnia.fi/historia

14 Mårtensbro

Ruotsinkielinen 370 oppilaan koulu, jonka yhteydessä toimivat myös päiväkotit ja esikoulu ja iltapäiväkerhot. Uusi koulurakennus valmistui 2012, suunnittelija Playa Arkkitehdit. Kahteen siipeen jakautuva rakennus on kadun suuntaan tiilinen ja muurimainen. Kaartuva pihapuoli avautuu suurina ikkunoina, joita mäntypuiset pylväät rytmittävät kuin metsän ikihongat. Rakennuksen energiankulutus ja kustannukset on laskettu 50 vuoden elinkaarella ja rungon osalta 100 vuoden päähän. Liikuntasali toimii S3-luokan väestönsuojana: sen betonivalut ovat paksuimmillaan 90 senttiä.

Pihalla tangon nokassa on Antti Maasalon vekkuli mobile *Tutkimusmatkailija II* vuodelta 2012. Teos on toisinto Maasalon 1986 Tapiolaan tekemästä alkuperäisestä, joka pääsi huonoon kuntoon ja poistettiin.

www.martensbro.esboskolorna.fi

www.playa.fi/MAR/MAR.html

15 Espoonlahden jäähallit

Tekojäärata saatiin Espoonlahteen vuonna 1983. Sen jälkeen alettiin puhua kattamisesta, joka tapahtuikin 1996. Katsojapaikkoja on 550. Hallilla on myös kokoustilat ja kahvio. Vieressä toimii harjoitusjäähalli, joka valmistui 1995 seurojen oman aktiivisuuden tuloksena.

www.espoo.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_liikunta/Liikunta/Liikunta_ja_ulkoilupaiikat/Jaahallit

www.espoonkiekkoiluntuki.fi/Pages/espoonlahti_halli.aspx

16 Puistokartano

Espoonlahden pääterveysaseman naapuriin valmistui 2013 senioreiden palvelukeskus Puistokartano, suunnittelija Hila Arkkitehdit. Se käsittää 107 palveluasuntoa ja 42 asiakkaan ryhmäkodin. Toimintaa tuottaa yleishyödyllinen Espoon Lähimmäispalveluyhdistys.

www.puistokartano.fi

17 Amiraalinpuisto

Valmistui 2003–06, suunnittelija Petri Rouhiainen. Maanomistajien konsulttina Rouhaisen toimisto teki 1998 asemakaavaluonnoksen, joka viimeisteltiin Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksessa.

Suurkorttelin perusajatuksena on liikennemelulta suojaava kaupunginmuuri. Sen aukoista kuljetaan pysäköintialueilta vehreille korttelipihoille. Korkeimmat rakennusmassat on sijoitettu pohjoisosaan ja koilliskulmaan. Rakennusten ylin kerros on aina kevennetty. Alueen sisään on jätetty laaja viheralue.

18 Amiraalinmäki

Viime sotien jälkeen mäellä toimi puolustusvoimien sähköteknillinen tutkimuslaitos, joka harjoitti todellisuudessa signaalitiedustelua Porkkalan vuokra-alueen suuntaan: tästä syntyi nimitys Tutkamäki. Sotilasalue oli visusti suljettu. Sen rakennukset vuosilta 1949–86 purettiin huonokuntoisina, kun paikalle alettiin suunnitella kaupunkirakentamista.

Amiraalinmäen talot valmistuivat 2005–06, suunnittelija Jukka Turtiainen. Niiden voimakas muoto ja väriyty näkyvät kauas muodostaen Espoonlahden maamerkin Länsiväylää kulkeville. Rakennukset on sijoitettu maastoon taitavasti: ne ovat samassa koordinaatistossa naapureidensa kanssa, mutta antavat asuntoihin laajat näkymät.

Vanha kirkkotie kulki aikoinaan mäen halki. Siitä on vielä jäljellä pieni osuus Nöykkiössä. Pitäjässä oli seitsemän kirkkotietä, jotka johtivat Espoon kirkolle.

19 Länsiväylä

Etelä-Espoon ja Kirkkonummen pääväylä on yksi Suomen vilkkaimmista teistä: sitä käyttää tällä kohtaa arkisin yli 26 000 ajoneuvoa päivässä.

Ensimmäinen Länsiväylä eli Jorvaksentie avattiin 1937. Liikenteen lisääntyessä se rakennettiin moottoritieksi 1965. Länsiväylän kolmas vaihe valmistui 1995. Nyt lisätään bussikaistoja Länsimetron jatkon liityntäliikennettä varten.

Espoonlahden kohdalla kalliioleikkauksessa on graniitissa nähtävissä tummanpunaisia **granaatteja**, suurimmat kooltaan yli 5 cm, kidemuoto kauniisti näkyvissä. Granaatit syntyivät noin 1 800 miljoonaa vuotta sitten, samaan aikaan kuin ympäröivä kallio.

Tien toisella puolella Sammalvuoressa maisemaa hallitsee Espoonlahden vesitorni.

20 Kongsberginpuisto

on nimetty 1978 Norjassa Oslon eteläpuolella sijaitsevan Espoon ystävyyskaupungin mukaan. Espoolla on Euroopassa kahdeksan ystävyyskaupunkia, joista kuudelle on nimetty puisto. Ruotsinkielinen päiväkotipuiston eteläpäässä on myös nimetty Kongsbergin mukaan.

Puiston pohjoisosassa entisten viljelypalstojen alueella on nyt hulevesialtaita tulvahuippujen tasaamiseksi. Muuten kalliainen puisto on lähes luonnontilainen. Amiraalinmäen luoteisrinteellä Tähestäjänkadun päässä on vanhan hyppyrinmäen jäännöksiä.

www.kongsberg.kommune.no

KIVENLAHTI

24 kohdetta • 7 tietolaatikkoa • 3 km

Kivenlahden suomenkielinen nimi tulee keskiaikaisesta kylänimestä Stensvik. Sten ei kuitenkaan ole tarkoittanut tässä yhteydessä kiveä, vaan se oli lahden rannalla asuneen kalastajan nimi.

1 Stensvikin kartanon paikka

Ennen Meriusvan koulua paikalla oli Stensvikin kartanon kaksikerroksinen, puinen päärakennus vuodelta 1864. Se purettiin vuonna 1977, kun sillä ei katsottu olevan rakennustaiteellista arvoa.

Koulu rakennettiin 1979 Espoon teknisen keskuksen omana suunnitteluna Makrotalon elementeistä. Ympäristö- ja luonnontietopainotteinen 1.–2. luokkien koulu siirrettiin vuonna 2012 osaksi Saunalahden yhtenäistä peruskoulua. Paikalle suunnitellaan nyt asumista Kivenlahden metroaseman suunnittelun yhteydessä.

espoo05.hosting.documenta.fi/kokous/2012232787-5.PDF (Meriusvan koulun lakkauttaminen)

www.espoo.fi/saunalahdenkoulu

Tietolaatikko: Stensvikin kartano

Stensvikin kartano perustettiin 1861 yhdistämällä Antaksen ja Tyskaksen tilat. Sen omistajaksi tuli vuonna 1872 valtioneuvos Konstantin Saurén ja vuonna 1887 kartano ja tiilitehdas siirtyivät Saurénin johtaman Ab Stensvikin nimiin.

Ensimmäisen maailmansodan aikana syksyllä 1916 Stensvikin kartanon navetassa majoitettiin kiinalaisia sotavankeja, jotka oli tuotu Helsingin maalinnoitukseen liittyviin metsätöihin.

Porkkalan vuokra-aikana 1944–56 kartanon päärakennuksessa toimi Espoonlahden rajavartioston esikunta. Sen jälkeen kartano ränsistyi tyhjillään ollessaan. Ihmiselämä jatkui kuitenkin toisenlaisissa huoneissa: viereisessä rinteessä asui kokonaisia perheitä maahan kaivetuissa ja lämpimiksi vuoratuissa maakuopissa vielä 1960-luvun puolivälissä.

esoteerinenmaantiede.blogspot.fi/2013/12/punapartojenko-tykkitet-helsingin.html

2 Kivenlahdentori

Kivenlahden kävelykeskustan yläpäässä on kaupunkimainen tori. Varsinaista torielämää ei tällä hetkellä ole, mutta tilanne voi muuttua kun täällä avataan Länsimetron pääteasema vuonna 2020.

Torin ympärillä ovat monet yksityiset ja julkiset palvelut, mm. ostari, kirjasto, työväenopisto ja nuorisotila sekä uusi terveystakeskus.

Lähimmät korttelit ovat rakentuneet pääosin 1980-luvun mittaan. Maamerkkeinä ovat 17-kerroksinen **Reimarintorni** vuodelta 1990, suunnittelija Simo Järvinen, sekä 18-kerroksinen **Reimantorni**, Juha Mutanen 2007.

Osin katettu kävelykatu **Merenkäynti** johtaa tiiviiden korttelien halki torilta alas Meritorille.

Yhteinen tietolaatikko: Länsimetro ja sen jatko

3 Kahvi-Kaisa

Kortteli on keskiaikaisen Stensvikin kylätontti, jolla kantatilojen rakennukset olivat. Vuonna 1540 tiloja oli viisi ja vuonna 1571 niistä olivat jäljellä Antas, Heus ja Tyskas.

Stensvikin kartanon tiilitehdas rakennutti puutalon vuonna 1881 työntekijöiden lasten kouluksi. Alkuvaiheessa tehdas pestasi myös opettajan ja maksoi hänen palkkansa. Koulu toimi aina 1940-luvulle asti. Porkkalan vuokra-aikana talossa pitivät majaa rajavartiokomppanian miehet ja puhelinkeskus.

1960-luvulta lähtien talo on ollut kahvilana, vuodesta 1992 kaupunginosayhdistys Kivenlahti–Stensvik ry:n sekä Hyökyvuoren Lapsiteatterin ylläpitämänä Asukaskahvila- ja Teatteritalona.

Toinen puutalo Kahvi-Kaisan pihapiirissä on alkujaan ollut lasten koulun opettajien asuntola, Stensvikin kartanon pehtorin asunto ja myöhemmin posti. Nyt jo vuosikymmenien ajan tässä ”Postillassa” ovat toimineet seurakunnan lastenkerhot.

4 Kartanon vellikello

Stensvikin kartanon vellikello on nykyisin Kivenlahdenkadun maamerkki.

5 Ankkuri

Järeä laivan ankkuri Kivenlahdenkadun länsipuolella symboloi alueen merellisyyttä ja viittaa Espoonlahden vuosisataiseen laivaliikenteeseen.

6 Ikitammi

Valopoiju-kadulta kohti venesatamaa kulkevan kävelytien vasemmalla reunalla on Stensvikin kartanon aikainen tammivanhus. Tammi on monien kelttiläisten, germaanisten ja itämerensuomalaisten kansojen pyhä puu, esiintyy mm. Kalevalassa.

7 Tervaleppälehto

Kävelytie sukeltaa asutuksen reunalta tervaleppälehtoon, jossa viihtyvät satakielet. Tervaleppä on Uudenmaan rannikoiden tyypillinen puulaji, joka viihtyy kosteikoissa ja tulvamailla ja kestää merivettäkin. Luonnontilaisia tervaleppäkorpia on kuitenkin jäljellä koko maassa enintään parisataa hehtaaria ja monet niistä on visusti suojeltu.

www.luontoportti.com/suomi/fi/puut/tervaleppa
www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyytit/Luonnonsuojelulain_luontotyytit/Tervaleppakorvet

8 Vanha Jorvaksentie

Jorvaksentie avattiin vaihteittain vuosina 1935–39. Kaupungin kasvaessa se rakennettiin moottoritieksi 1961–69. Länsiväylän kolmas vaihe valmistui 1995 ja jatko Kirkkonummelle 2013. Nykyinen Etelä-Espoon pääväylä on yksi Suomen vilkkaimmista teistä: sitä kulkee arkisin Helsingin rajalla yli 69 000 ajoneuvoa päivässä ja tälläkin kohtaa yli 26 000.

www.tieh.fi

9 Porkkalan vuokra-alueen raja

Neuvostoliiton 1944 pakkovuokraaman Porkkalan sotilastukikohdan itäinen rajapuomi oli Jorvaksentiellä ennen Kirkkonummelle johtavaa siltaa, joka suljettiin kauttakulkuliikenteeltä.

Aloitteen rajamuistomerkestä teki kirjailija Uolevi Itkonen, joka ehdotti aidon näköisen rajapuomin pystyttämistä paikalle. Tämä ei kuitenkaan käynyt Rajavartiolaitokselle, joten taiteilija Ulla-Kirsti Junntila ja arkkitehti Timo Urala kehittivät puomin asemesta porttimaisen ratkaisun. Muistomerkki paljastettiin 2006.

Tietolaatikko: Porkkalan vuokra-alue

Moskovassa 19.9.1944 solmitun, jatkosodan päättäneen välirauhan ehtojen mukaisesti Suomi joutui vuokraamaan Neuvostoliitolle Porkkalasta sotilastukikohdan 50 vuodeksi – 10 päivän kuluessa. Vuokra-alueelta, johon kuului osia myös Espoon kunnasta, evakuoitiin 8 300 asukasta ja saman verran karjaa sekä kotieläimiä.

Porkkalassa oli enimmillään 30 000 neuvostosotilasta sekä runsaasti laivastoa, tykistöä ja panssarivaunuja sekä tiedustelu- ja poliittisia yksiköitä. Sijainti tykinkantaman päässä Helsingin keskustasta merkitsi jatkuvaa uhkaa maan itsenäisyydelle. Presidentti Mannerheimin mielestä tukikohta oli niin vaarallinen, että pääkaupunki olisi pitänyt siirtää takaisin Turkuun.

Rantaradan junat saivat kulkea Porkkalan läpi korvausta vastaan vuodesta 1947 ikkunat peitettyinä. Raja ja sen tuntumasta avautuneet näkymät kiinnostivat turisteja varsinkin olympiakesänä 1952. Paikallista elämää rajavyöhyke hankaloitti, kun veneily oli rajoitettua ja mm. verkkokalastus kielletty kokonaan.

Sopimus Porkkalan palauttamisesta solmittiin YYA-sopimuksen jatkamisen kylkiäisenä Kremlissä 19.9.1955 ja neuvostoliittolaiset poistuivat 22.1.1956.

www.porkkala.net

fi.wikipedia.org/wiki/YYA-sopimus

suomenhistoriaa.blogspot.fi/2008/12/suljettu-aika.html

10 Kaupunkisiluetti

Kivenlahden merenpuoleinen siluetti rakentuu professori Heikki von Hertzenin vision mukaisesti Meritornista sekä kahdesta Marintornien ja kahdesta Merimarin asuintalosta. Tapiolassa sama funktio on Keskustornilla ja neljällä Taskumatilla.

Jorvaksentien vanha silta , Bastvikinsilta , on säilytetty uuden sillan kyljessä. Sen tuntumassa elää harvinainen meriuposkuoriainen (*Macroplea pubipennis*), jonka vuoksi luovuttiin suunnitelmasta rakentaa uusi venesatama sillan ja Marinsataman väliin.

fi.wikipedia.org/wiki/Meriuposkuoriainen

Tietolaatikko: Espoonlahden suunnittelu

Tapiolan toteuttajana tunnettu Asuntosäätiö osti Stensvikin kartanon maat vuonna 1961, antoi niiden yleissuunnittelun tehtäväksi akateemikko Alvar Aallolle ja esitti, että samaan kokonaisuuteen olisi kytkettävä myös Espoonlahden länsiranta.

Erittäin suurisuuntainen 120 000 asukkaan suunnitelma houkuttelikin rakennusyhtiö Hakan, Asuntosäätiön poliittisen vastaparin, ostamaan maita Sundsbergistä. Kirkkonummen kunta ei kuitenkaan lämmennyt. Jo kutsumanimen ”Suomen Budapest” saanut kaksoiskaupunki ei koskaan toteutunut.

Espoon Lounaisrannikon yleiskaavaehdotus valmistui 1966. Rakentaminen alkoi Soukassa 1967 ja Kivenlahdessa 1971.

www.asuntosaatio.fi/asuntosaatio/toistaan-tekija-tunnetaan/17

11 Marinsatama

Kivenlahden venesatamassa on laajennuksen jälkeen 558 venepaikkaa. Viereisten asuintornien tavoin satama on saanut nimensä Marintornien tuntumassa asuneelta Marilta ja hänen torpaltaan (Maris torp). Alueella toimii Kivenlahden venekerho, perustettu 1972. Ravintolapaviljonki on uusittu.

www.kivenlahdenvenekerho.fi

Tietolaatikko: Espoonlahti vesiväylänä

Espoonlahti on ollut merkittävä vesitie jo keskiajalla. Se jatkui Espoonjoen suunnassa sisämaahan

yhdistäen Kuninkaantien mereen Kaukalahdessa ja tarjosi väylän talonpoikaispurjehtijoille viranomaisten estoyrityksistä huolimatta.

Uuteen eloon Espoonlahden liikenne heräsi Stensvikin tiilien myötä. 1870-luvulla helsinkiläinen huvila-asutus levisi Espoon rannikolle tuoden mukanaan vilkkaan höyrylaivaliikenteen. Kesäpurjehduksellaan 1889 keisari Aleksanteri III seurueineen vieraili Soukanniemellä kolmella huvialuksella, kahden sotalaivan saattamana. Kieltolain aikaan 1919–32 puolestaan salakuljettajien pirtulastit kulkivat lahdella.

Porkkalan vuokra-alueen naapuruus lamaannutti kehityksen 1944–56. Vuonna 1963 ajateltiin Espoonlahtea padottavaksi makean veden altaaksi. Sittemmin lukuisat venesatamat ovat tuoneet lahdelle pysyvästi toistatuhatta espoolaista purtta.

www.edu.fi/projektit/tammi/vesi/kulttuuri_teksti_talonn.htm

weege.eepoo.fi/museot/verkko/kirkasta/reitit.htm

12 Kivenlahden uimaranta

Kivenlahdessa on luonnon hiekkaranta. Se oli jo aikoinaan Stensvikin kartanon väen ja tiilitehtaan työväestön virkistyskohde. Nykyään paikalla on Espoon kaupungin ylläpitämä uimaranta ja talvisin auki pidettävä katettu avanto. Espoonlahden Talviuimarit Pulahdus ry:llä on pukukopit uimarannalla.

Nuorison suosimalla rannalla järjestettiin vuosina 1996–2010 rock-festivaali Kivenlahti Rock, kunnes se kasvoi jo niin suureksi, ettei enää mahtunut alueelle. Tapahtuma siirrettiin Leppävaaran urheilupuistoon, jossa se kulkee edelleen samalla nimellä.

Vastarannalla Kirkkonummen Sarfvikin golfkentän ympärillä on alkanut asuntorakentaminen, jonka tavoitteena on 2 000 asukasta noin 10 vuodessa.

www.pulahdus.fi

fi.wikipedia.org/wiki/Kivenlahti_Rock

www.lansivayla.fi/artikkeli/253490-tiet-ja-puistot-valmiina---asunnonostajat-viela-haussa-sarfvikissa

Yhteinen tietolaatikko: Itämeri

Itämeri on tilavuudeltaan maailman toiseksi suurin murtovesiallas. Se kehittyi noin 7 000 vuotta sitten suolaisemmasta Litorina-merestä, kun maan kohoaminen madalsi Tanskan salmet. Meren pinta-ala on 422 000 km² ja valuma-alueen laajuus 1,7 miljoonaa km².

Valtameriin verrattuna Itämeri on matala: syvin kohta on 459 metrissä Gotlannin länsipuolella, keskisyvyys on 55 metriä ja etenkin Suomenlahden vain 37 m. Tämä yhdessä pienipiirteisen rannikon ja saariston kanssa tekee ekosysteemistä herkän öljypäästöille ja ravinnekuormitukselle. Harvinaisia eläinlajeja ovat mm. itämerennorppa ja pyöriäinen. Merenkulun ja veneilyn käytössä Suomen rannikolla on 8 200 km merkittyjä meriväyliä.

Itämeren tulevat vaiheet ovat sidoksissa maankuoren oikenemiseen viime jääkauden jäljiltä. Se jatkuu vielä pitkään, vähitellen hidastuen, mutta arviolta 150 000 vuodessa Itämerestä jäävät jäljelle vain muutamat syvänteet.

Espoon rantaraitti jatkuu rantaviivaa seuraillen Saunalahdesta Tarvaspähän saakka.

www.itameriportaali.fi

www.espoo.fi/rantaraitti

13 Meritorin koulu

Valmistui 1987, suunnittelija Aarne von Boehm. Kadun puolelta rakennus muistuttaa mitoitukseltaan ja yksityiskohdiltaan asuintaloja. Alakoulussa on vajaat 300 oppilasta. Opetuksessa painotetaan matematiikkaa ja luonnontieteitä. Koulussa toimii kuoro ja sen tiloissa järjestetään lukuisia erilaisia harrastuskerhoja shakista koripalloon.

www.espoo.fi/meritorinkoulu

14 Stensvikin tiilitehtaan satama

Tiilitehtaan ja höyrylaivaliikenteen käytössä oli satama 1800-luvulla nykyisen Merivalkaman päässä.

Tietolaatikko: Tiilitehdas

Maaseutumaisessa Stensvikissä alkoi uusi elämä, kun venäläissyntyinen kauppias Teodor Tschetschulin perusti vuonna 1861 tiilitehtaan nykyisen liikekeskuksen paikalle. Helsingin

rakentamisen ansiosta siitä kehittyi nopeasti suuryritys: Vuonna 1890 tuotanto oli jo 2,9 miljoonaa tiiltä. Työntekijöitä oli 218, joista naisia 58. Koneellistumisen myötä 1897 alkaen väkimäärä väheni mutta tuotanto kasvoi.

Tiilitehdas synnytti ympärilleen kokonaisen teollisuusyhdyskunnan. Alueelle rakennettiin tehtaan, pääkonttorin ja työväen asuntojen lisäksi mm. meijeri, leipomo, raamisaha, mylly sekä paja, ja pidettiin maakauppaa. Tyskaksen tilan savimailta tehtaalle johti kapearaiteinen rautatie, joka jatkui satamaan.

Stensvikin tiilen tunnuksena oli kruunattu S-kirjain. Niitä käytettiin 1800-luvun loppuvuosikymmeninä suuret määrät Helsingin rakentamiseen. Tunnetuin ja näyttävin Stensvikin tiilistä tehty rakennus on Uspenskin katedraali Katajanokalla. Sen lisäksi niistä on rakennettu taloja Kruununhakaan ja Mechelininkadulle. Yksi S-tiili löydettiin vuosikymmeniä myöhemmin Alaskasta, jonne se oli kulkeutunut laivan painolastissa.

Tiilitehtaan toiminta päättyi vuonna 1939. Viimeisiä Stensvik-leimalla varustettuja tiiliä saatiin kerätyksi tiilitehtaan varastokellarin raunioista 1980-luvulla.

15 Keinoniemi

Kivenlahti-suunnitelmaan kuului Merenpeilin edustalle keinoniemi, jolle olisi sijoitettu kappeli, kylpylä makean ja suolaisen veden uima-altaineen, sekä ”toimintakeskus”, jolla tarkoitettiin kasino. Kaavaa sittemmin muutettiin mm. liikennemäärien kasvun välttämiseksi niin, ettei keinoniemeä luultavasti koskaan rakenneta.

16 Meritori

Suunnittelija Bror Söderman. Aukio sai vuonna 1991 sanomalehti Uuden Suomen valtakunnallisen ympäristöpalkinnon. Merelle avautuvan torin keskipisteenä on ilmansuuntia osoittava kompassikuvio.

17 Meritorni

Valmistui 1999, suunnittelijat Simo Järvinen (luonnos) ja Juha Mutanen (toteutus). Torni sai rakennusluvan ensimmäisen kerran jo 1984. Hanke

kävi kahteen kertaan Korkeimmassa hallinto-oikeudessa saakka ja kerran vesiylöikeudessa.

Meritorni oli valmistuessaan Suomen korkein asuinrakennus ja edelleenkin toiseksi korkein: 70 metriä ja 22 kerrosta, kerrosala 10 212 m². Sen perustuksiin valettiin betonia 600 m³. Myös välipohjat ovat paikalla valetut. Suurin osa asunnoista on kaksioita ja kolmioita, kahden ylimmän kerroksen asunnot ovat suurempia. Huipulla on kattoterassi ja helikopterin laskeutumisalusta.

www.betoni.com/Download/21773/BL_1999_2_s24_28.pdf

18 Amfin asuntosikermä

Valmistui 1986, suunnittelijat Simo Järvinen ja Heikki Koskelo. Poikkeuksellinen, portaittain merestä kohti Hyökyyvuoren huippua kasvava kaarimuoto tuo mieleen Välimeren rantakaupunkien polveilevat rinneratkaisut. Kivenlahden tunnusmerkiksi muodostuneessa korttelissa asui tasavallan presidentti Sauli Niinistökin ”puolivallattomina poikamiesvuosinaan”.

19 Tyrskyyvuori

Kallio on hyvää tasalaatuista graniittia. Sen lounaisesta kärjestä avautuu upea näköala Espoonlahdelle. Kiviröykkiöineen ja istumakallioineen Tyrskyyvuori onkin nuorison mielipaikkoja.

20 Palvelutalo Merikartano

Vuonna 1999 valmistuneessa senioreiden palvelukeskuksessa on 112 palveluasuntoa ja 10-paikkainen dementia-koti. Tapahtumat ja toimintaryhmät ovat lisäksi avoimia kaikille espoolaisille senioreille. Toimintaa tuottaa yleishyödyllinen Espoon Lähimmäispalveluyhdistys.

www.elpy.fi/palvelutalo-merikartano

21 Meripuisto

Valmistui 1975 Suomen Kaupunkiopistoksi, suunnittelija professori Timo Penttilä, sisustus

Jukka Rintala. Alkuperäisten rakennusten julkisivut on suojeltu.

Kunnallisten luottamus- ja virkamiesten koulutuspaikkana Kaupunkiopisto tuli tunnetuksi kautta maan. Rakennus käsittää laajat kokous- ja näyttelytilat sekä saunatilat. Sitten se palveli yksityisessä omistuksessa kongressikeskus Meripuistona konkurssiin 2013 saakka.

Helmikuussa 2014 uudemmassa majoitusrakennuksessa avattiin huoneistohotelli, joka tarjoaa lyhyt- ja pitkäkestoista majoitusta mm. putkiremonttien alta muuttaville lähiseudun asukkaille.

www.forenom.fi/meripuisto

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1453044

22 Hyökyyvuori

Stensvikin tiilitehtaan orkesteri Stensviks Hornorkester soitti juhlissa ja konsertoi kesälauantaisin nykyisen asukaspuiston paikkeilla.

Asukaspuistossa on ollut vuodesta 1980 alkaen ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja lapsiperheille. Pienille koululaisille on lukukausien aikana iltapäivisin tarjolla maksullinen välipala. Iltaisin ja viikonloppuisin asukkaat ja järjestöt voivat käyttää tiloja kokouksiin, tapahtumiin ja juhliin.

Kivenlahden ylä- ja alakaupunkia yhdistää Hyökyyvuoren ali louhittu liikennetunneli. Toisena vaihtoehtona olisi ollut halvempi, mutta maisemalle tuhoisa siksak-katu rinteessä.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Paivahoito/Asukaspuistot_ ja_kerhot/Asukaspuistot/Kivenlahden_asukaspuisto

Yhteinen tietolaatikko: Hyökyyvuoren kesäteatteri

Amfiteatteri rakennettiin vuonna 1983 asukaspuiston yhteyteen Kivenlahdessa asuneen professori Heikki von Hertzenin aloitteesta. Hyökyyvuoren lapsiteatteri aloitti täällä toimintansa vuonna 1985 ja lasten kasvettua aikuisten teatteri 1995. Paikka oli Teatteri Hyökyyvuoren kotinäyttämö vuoteen 2013 saakka. Mieliin on jäänyt mm. kesällä 2004 esitetty näytelmä *Pirtukuningas ja orpopoika*, joka kertoi Espoonlahdellakin kieltoain aikaan

liikkuneesta salakuljettaja Algot Niskasta. Vuodesta 2014 alkaen teatteri toimii reilun kilometrin päässä Pakkasmäessä.

www.teatterihyokyyvuori.com/teatteri-hyokyyvuori/historia

23 Kiinteistö oy Merisilta

Valmistui 1987, suunnittelija Timo Vormala. Rinteeseen ryhmitellyt kahdeksan taloa liittyvät kiinteästi kevyen liikenteen väyliin piha-alueiden, pergoloiden ja muiden rakenteiden avulla.

24 Mainingin koulu

Valmistui 1974, suunnittelijat Osmo Lappo ja Juhani Westerholm, nyt peruskorjauksessa kesään 2015 saakka. Alaluokat ovat evakossa entisessä Mårtensbron koulussa Ulappakadulla ja yläluokat uudessa Saunalahden koulussa, jonka omat oppilaat ovat samassa rakennuksessa alaluokilla.

Mainingin koulun rakennus oli aikanaan Suomen ensimmäinen peruskouluksi suunniteltu. Uutta olivat erikoisluokat kuten audiovisuaalisen opetuksen luokka, oppilaskunnan oma huone sekä luokkien väliset lasiseinät. Koulu on sijoitettu mäen päälle muun asuntoalueen mukaiseen koordinaatistoon.

Mainingin koulussa painotetaan tanssia ja musiikkia. Sen johdosta koululla on erityisen monipuolinen kuoro-, orkesteri- ja bänditoiminta. Entisestä luonnontiedepainotuksesta muistona on Vaisalan 2001 lahjoittama sääasema ja sisäpihalla pyörivä Eino Ruutsalon teräsmobile *Tuulipilari* vuodelta 1981.

www.espoo.fi/maininginkoulu

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16534902

LAURINLAHTI

18 kohdetta • 3 tietolaatikkoa • 4 km

Nimi Larsvik esiintyy jo vuoden 1787 kartassa. Ilmeisesti lahden rannalla on aikoinaan asunut Lars-niminen mies (vrt. naapuri Stensvik).

1 Villa Larsvik

Vuonna 1905 Stensvikin kartanon omistaja, valtioneuvos Konstantin Saurén rakennutti tänne hirsihuvilan ja nimesi sen Villa Larsvikiksi. Samalla rakennettiin mm. talli, vaunuliiteri, viljamakasiini ja kasvihuone. Sittemmin rakennusta on jatkettu itäpäästä ja korotettu kokonaan kaksikerroksiseksi. Sen ulkomuoto on lähes funktionalistinen, mutta alakerran ikkunat ja portaat kuitenkin jugend-tyyliä. Peruskorjattiin 1978–79 Suomen Työväen Säästöpankin edustuskäyttöön, nykyisin yksityisomistuksessa ja suojeltu.

Tietolaatikko: Alexander Frey perustaa Laurinlahden yhdyskunnan

Villa Larsvikin tiluksineen osti vuonna 1923 lakitieteen tohtori Alexander Frey (1877–1945). Tämä oli Pohjoismaiden Yhdyspankin pääjohtaja ja toiminut aiemmin mm. Helsingin kaupunginvaltuuston puheenjohtajana ja Suomen itsenäisyysjulistuksen antaneen senaatin jäsenenä.

Alkuaikoina Frey kulki huvilalleen höyrylaivalla, jolla matka kesti 2,5 h, sittemmin moottoriveneellä vain 1,5 h ja Jorvaksentien avauduttua linja-autolla enää 30 minuuttia. Samalla alkoi tiheä huvila-asutus levittäytyä Helsingistä länteen.

Vuonna 1938 Frey lohko maistaan 99 huvilatonttia ja osoitti ranta-alueen venevalkamaksi sekä autoille yhteisen seisontapaikan. Näin syntyi omaleimainen Laurinlahden huvilayhdyskunta.

fi.wikipedia.org/wiki/Alexander_Frey

2 Laurinlahden venekerho

Veneily on aina ollut hyvin tärkeä osa laurinlahtelaisten elämää – myös Porkkalan vuokra-aihana 1944–56, jolloin liikkuminen Espoonlahdella

oli luvanvaraista ja silloinkin vain tunnuskilvellä varustetulla soutuveneellä.

Porkkalan palautuksen jälkeen venekanta kasvoi nopeasti. Laurinlahden yhdyskunta rakensi venelaiturin 1940-luvulla nykyisen venesataman paikalle. Laituria pidennettiinkin useaan otteeseen. Alueen väkimäärän edelleen kasvaessa 1970-luvulla valkama kävi lopulta ahtaaksi.

Nykyinen venekerho perustettiin Laurinlahden yhdyskunnan tuella 1982. Se alkoi suunnitella venesatamaa, jota aluksi pidettiin liian suurisuuntaisena. Lahden ruoppauksen jälkeen uudet laiturit otettiin käyttöön 1988 ja kerhorakennus seuraavana vuonna. Nyt venepaikkoja on 182 ja talvisäilytyspaikkoja 110.

Kylmän sodan suurvaltojen johtajien välinen ns. **kuuma linja** Washington–Moskova kulki Suomen läpi ja sukelsi mereen nykyisen sataman eteläreunassa. Kaapeli poistettiin venesataman ruoppauksen yhteydessä.

www.laurinlahdenvenekerho.fi

3 Ankkurinvarsi 5

Laurinlahden alkuperäisiä tontteja ei juurikaan ole jaettu, mutta vanhojen huviloiden tilalle on rakennettu vuosien saatossa runsaasti uusia yhtiömuotoisia omakoti- ja rivitaloja. Tässä tontilla numero 57 kuitenkin seisoo alkuperäinen funkis-tyylinen huvila vuodelta 1937.

4 Commune bonum

Lohkomiensa tonttien lisäksi Alexander Frey lahjoitti Laurinlahden yhdyskunnalle seurantalotontin nimeltään Commune Bonum “asujaimiston henkisten rientojen edistymistä palvelemaan”.

Tontille rakennettiin 1981 leikkipuisto yhdyskunnan ja Espoon kaupungin yhteisvoimin. Vuonna 1983 kaupunki ilmoitti haluavansa tontin omistukseensa päiväkotia varten. Asukkaat vastustivat hanketta ja päiväkoti rakennettiin muutaman vuoden kuluttua Kourakujalle.

Commune bonum -tonttia on hoidettu yhä edelleen yhdyskunnan järjestämällä talkoilla.

Tietolaatikko: Yhdyskunta muuttuu

Laurinlahden yhdyskunnan toiminta oli vuosikymmeniä hyvin aktiivista keskittyen kesäaikaan niin kuin huvila-asutuskin. Kesän alussa korjattiin ensin yhteinen venelaituri talven jäljiltä. Tonteilta haravoitiin risut ja niistä koottiin rantaan suuri juhannuskokko, joka poltettiin yhdyskunnan perinteisessä juhannusjuhlassa.

Ympärivuotinen asuminen yleistyi 1950-luvulta alkaen ja yhdyskunta ryhtyi huolehtimaan mm. teiden aurauksesta. 1960-luvulla otettiin kantaa Espoonlahden suurisuuntaisiin kaavoitushankkeisiin.

Kesäasutus jäi vähitellen historiaan 1970-luvun kuluessa ja yhdyskunnan toiminta hiipui painopisteen siirtyessä venekerhoon 1980-luvun alussa. Laurinlahden yhdyskunta on kuitenkin edelleen olemassa eräänä vanhimmista espoolaisista kaupunginosayhdistyksistä. Sen päätoimintona ovat leikkipuiston ylläpito ja lasten tenniskurssit kesällä.

5 Krattivuori

Astumme hetkeksi sivuun Laurinlahden yhdyskunnan alueelta, mutta olemme edelleen kaupungin osa-aluejaon mukaan Laurinlahdessa.

Itämeren edeltäjän Litorinameren pinta oli huomattavasti nykyistä Itämerta korkeammalla maankuoren ollessa lommolla jääkauden jäljiltä, ja nykyiset kalliot olivat luotoja kaukana rannasta.

Krattivuoren etelärinteillä on neljä hieman erikäistä pronssikautista hautaröykkiötä, joista kaikista on aikojen saatossa viety kiviä.

Alhaalla Ristiniementien varressa on Espoon kaupungin katupäällikön mukaan vuonna 2004 nimetty ja rauhoitettu ”Markuksen mänty”, jolla on ikää yli 300 vuotta.

Ristiniementien kallioleikkauksessa on näkyvissä Krattivuoren kvartsinen maasälpägneissi, joka on syntynyt muinaisen merenpohjan sedimenttikivestä osittain sulamalla ja uudestaan kiteytymällä.

6 Villa Korsnäs

Valmistui 1935, suunnittelija Jarl Eklund. Johtaja Bertel Björkman rakennutti funkistyyllisen huvilan

vanhemman hirsirungon päälle. Se on viime vuosikymmenellä läpikäynyt täydellisen korjauksen. Niemellä oli jo vuonna 1872 huvilarakennus ja sitä pidetäänkin yhtenä Espoonlahden vanhimpana huvilapaikkana. Villa Korsnäsiä ympäröi suurehko puistoalue, jossa kasvaa mm. paljon vanhoja jalopuita.

7 Ristiniemi

Paikka on ilmeisesti saanut Korsnäs-nimen niemekkeellä olleesta rististä, joka pystytettiin haaksirikon tai hukkumistapauksen muistoksi. Salmen toisella puolella on kolme saarta, joita kutsuttiin Skotlanniksi, Englanniksi ja Irlanniksi.

Yhteinen tietolaatikko: Itämeri

8 Höyrylaivalaiturin jäännökset

Helsingin nopea kehitys 1860-luvulta alkaen johti lukuisien kesähuviloiden rakentamiseen pitkin Espoon rannikkoa. Sen myötä syntyi säännöllinen höyrylaivaliikenne kaupunkiin niin vilkkaana, että jo vuonna 1873 reitillä liikennöi kaksi laivaa. Tätä Sandvikin laituria käytettiin laivojen yöpymiseen. Laiturin keskiosassa oli sen ajan tyyliin uimakoppi.

9 Santalahden niemeke

Nimekkeellä oli kalastaja Theodor Holmbergin tila, jolla oli navetta, heinälato ja varasto. Tilan pieni päärakennus puutarhoineen sijoittui kauniisti suurten puiden siimekseen. Kesäasukkaille kalastaja oli rakentanut kaksi suurehkoa huvilaa, joissa Soukka-seura piti 1970-luvulla kesäkahvilaa. Kaupungin tarkoituksena oli järjestää rakennuksiin kalastajamuseo, mutta ne ehtivät mennä huonoon kuntoon ja lopulta poltettiin kaupungin toimesta. Espoonlahden Surffitallilla on niemellä tukikohta. Rantapensaikossa on tavattu hopeapajun kääpiökoi.
www.surffitalli.com

10 Madamsbacken

Entisinä aikoina rinteessä oli peltoja ja niittyjä. Lähistön asukkaat käyttivät siitä nimeä

Madamsbacken mäessä asuneen matamin mukaan. Keskellä rinnettä oli koko kylälle tärkeä lähde, josta otettiin vettä karjalle ja saunoihin. Lähde oli pieni, mutta se ei koskaan kuivunut.

Nykyaikana rinteeseen ovat täyttäneet rivitalot, joissa näkyy 1970-luvun aluerakentamisen tehokas henki poiketen muusta Laurinlahdesta.

11 Pronssikautinen röykkiöhauta

Hyvin säilynyt pronssikautinen hautaröykkiö ajalta 1500–500 e.a.a.

12 Merenneito-aiheinen kadunnimistö

Skrattberget toimi ennen maamerkinä Espoonlahdelle pyrkiville merenkulkijoille. Paikallisissa uskomuksissa *skratt* oli piruntapainen pieni olento. Toisen tarinan mukaan taas merenneito johtaa merimiehiä harhaan vuorelta.

Asunto-osakeyhtiö Merenneito valmistui Merenneidonpolun varteen 1983, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen.

Näkki-katu kulkee Laurinlahden yhdyskunnan vanhaa itärajaa pitkin.

13 Merenneidontie 17

Valmistui 1981, suunnittelija Ilkka Salo. Kuuden talon kokonaisuus on huomioitu kansainvälisissä arkkitehtuurilehdissä. Arkkitehtia pyydettiin piirtämään samantyyppinen yksittäistalo myös viereiselle tontille (Merenneidontie 15), se valmistui 1988.

14 As. oy Majakumpare

Valmistui 1971, suunnittelijat Timo ja Tuomo Suomalainen. Kolmen asunnon yhtiöön sisältyi arkkitehtiveljesten kodeikseen suunnittelema paritalo. Kohde on saanut italialaisen arkkitehtuuripalkinnon 1978.

Yhteinen tietolaatikko: Timo ja Tuomo Suomalainen

Timo (s. 1928) ja Tuomo (1931–88) Suomalainen ovat lähtöisin Suursaaresta. He ovat suunnitelleet

Temppeliaukion kirkon ja Espoosakin useita kohteita, mm. Espoonlahden kirkon. Suomalaisten töille tyyppillistä ovat vapaat muodot, lämpimät materiaalit, koreilemattomuus ja maastoon sopeuttaminen.

Suomalaiset olivat aktiivisesti mukana, kun Laurinlahden yhdyskunta vastusti Espoonlahden mittavia kaavasuunnitelmia 1960-luvulla. He kapinoivat myös töissään aikakauden yltiörationaalista arkkitehtuuria vastaan ja kohtasivat pitkään vähättelyä alan piireissä. Nyt Timo Suomalainen on Amerikan arkkitehtiliiton kunniajäsen vuodesta 2000 ja Suomen arkkitehtiliiton vuodesta 2009.

fi.wikipedia.org/wiki/Timo_Suomalainen

15 Laurinlahdentie

Vuonna 1977 entinen Alexander Freyn tie nimettiin uudelleen Laurinlahdentieksi. Samalla se nykyaikaistettiin eli suoristettiin ja levennettiin “vastaamaan Espoon kaupungistumisen vaatimuksia”. Sittenmin katua on kavennettu Laurinlahden Yhdyskunnan kirjelmien johdosta ajonopeuksien hillitsemiseksi. Tien varressa jokaisella tontilla on erilaisia, omaleimaisia taloja.

16 Merisaapas

Vanhan Sökön maantien mutkassa oli pehmeä kohta, jota kutsuttiin Merisaappaaksi.

Nykyistä kävelytietä pitkin tultiin alun perin Helsingistä Laurinlahteen. Vastapäätä nykyistä päiväkotia risteuksen toisella puolella oli Yhdyskunnan kilpi ja kartta sekä autojen seisontapaikka.

Vieressä toimi jo 1940-luvulla Lydia Skogsterin kauppa, jota jatkoi vuodesta 1958 Nina Norstedt. Lihat tilattiin Helsingistä Kniefiltä ja Marschanilta. Ne kuten myös voi, juustot ja leivät tuotiin Laurinlahteen linja-auton kyydissä. Kahvi jauhettiin myymälässä ja Norstedtin investoitua pakastimeen sieltä sai myös jäätelöä. Ostokset toimitettiin pyydettyä asiakkaiden ovelle polkupyörällä kauppiaan lasten toimesta. Viimeinen kauppias oli Iris Nieminen, joka jatkoi aina Lippulaivan avaamiseen saakka.

17 Laurinlahden koulu

Valmistui 1983, suunnittelijat Tuula Jussila ja Rauno Uski/Espoon tekninen keskus. Noin 300 oppilaan alakoulussa painotetaan itsenäistä työskentelyä, oma-aloitteisuutta sekä oman työn suunnittelua ja arviointia. Koulu oli Espoon Unicef-koulu vuosina 2005–07 ja nyt mukana valtakunnallisessa Liikkuva koulu -ohjelmassa. Kerhotoimintaa järjestävät useat urheiluseurat sekä musiikkiopisto Avonia.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/Laurinlahden_koulu

www.liikkuvakoulu.fi

18 Kivenkolo

Asukastilassa on kaupungin järjestämää ohjausta ja neuvontaa, suomen kielen opetusta, vapaaehtoistyön välitystä ja eri järjestöjen kerhotoimintaa. Iltaisin ja viikonloppuisin talo on alueen asukkaiden ja järjestöjen kokouskäytössä.

www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Maahanmuuttajapalvelut/Vapaa-aika/Kivenkolo

SOUKKA

14 kohdetta • 1 tietolaatikko • 2 km

Soukka on malliesimerkki 1960-luvun lopun lähiörakentamisesta. Olli Parviainen piirsi suorakulmaista koordinaatistoa noudattavan asemakaavan Över- ja Nedergårdin myymille maille, joista osa-alueiden nimet Ylä- ja Ala-Soukka.

Suurimman osan taloista rakennuttivat Sato ja Asuntosäätiö. Ensimmäiset uudet asukkaat muuttivat Soukkaan syksyllä 1968, heistä suurin osa Helsingistä. Alue oli pääosin valmis 1973.

1 Soukantori

Torialueen on suunnitellut insinööri-toimisto Viatek vuonna 1972. Klassisen tyylin mukaisesti aukiolla on vesialtaiden ja suihkulähteen muodostama kokonaisuus *Waves*. Maamerkkeinä ovat kaksi 10-kerroksista tornitaloa.

Soukan ostoskeskuksessa oli laaja palveluvalikoima: kaksi ruokakauppaa, leipomo, kenkäkauppa, kirjakauppa, levykauppa, valokuvaliike, apteekki, hiushoitola, kaksi kemikaliota, kaksi kioskia, posti ja peräti neljä eri pankkia. Nyt näistä jäljellä ovat apteekki sekä hiushoitola La Femme, jossa jatkaa myös alkuperäinen yrittäjä Maisa Hirvonen. Metroa odotellessa ehti ostarilla 2013 aloittaa ja lopettaa hipsterikahvilakin.

Entisessä pankkikonttorissa toimii nyt seurakunnan nuorisotila ja naapurikiinteistöissä kaupungin suomen- ja ruotsinkieliset nuorisotilat.

Soukanraitti on 700 metriä pitkä viivasuora kevyen liikenteen pääväylä, jonka varressa ovat keskeiset julkiset palvelut.

Yhteinen tietolaatikko: Länsimetro ja sen jatko

2 Soukan palvelutalo

Espoon kaupungin vanhustenhuollon avopalveluyksikkö, johon kuuluvat monipuolinen palvelukeskus ja 22 palveluasuntoa. Sen virkistys- ja

kädentaitoryhmissä on itsenäistä ja ohjattua toimintaa senioreille. Iltaisin ja viikonloppuisin on yhdistysten järjestämää liikuntaa aikuisille ja lapsille.

Kaikille avoimessa ruokalassa on Caroline Pippingin suurikokoinen symbolinen öljymaalaukseen *Madonnan varjossa* vuodelta 1988. Talon tiloja voi myös vuokrata sekä järjestö- että yksityiskäyttöön.

www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Senioripalvelut/Aktiiviseen_elamaan/Palvelukeskukset/Soukan_palvelutalo

3 Soukan asukaspuisto

Purtsa. Vehreässä Puropuistossa toimi leikkipuisto vuosikymmeniä ja paikka tunnetaan siksi Puropuiston nimellä. Nykyisessä kaupungin asukaspuistossa on ohjattua ja vapaata toimintaa lapsille ja lapsiperheille. Pienille koululaisille on lukukausien aikana iltapäivisin maksullinen välipala. Iltaisin ja viikonloppuisin asukkaat ja järjestöt voivat käyttää tiloja kokouksiin, tapahtumiin ja juhliin.

Vuoden 1830 kartassa on Sökön tilan kaski nykyisen asukaspuistorakennuksen paikkeilla.

www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Paivahoito/Asukaspuistot_ja_kerhot/Asukaspuistot/Soukan_asukaspuisto

4 Soukan koulu

Valmistui Soukan kansakouluksi 1971, suunnittelija arkkitehtitoimisto Kari Virta. Peruskorjauttu ja laajennettu 2010–12. Koulu oli aikoinaan suurin Espoon peruskouluista. Sen kuuluisin oppilas on Teemu Selänne.

Nykyisessä alakoulussa on runsaat 500 oppilaista. Jokaisella luokka-asteella esikoulusta lähtien on ruotsinkielinen kielikylyluokka. Lähes jokaisen oppilaan käytössä on tablettitietokone ja niiden pedagogista käyttöä kehitetään jatkuvasti. Koulussa on monipuolinen kerho- ja harrastustoiminta savikerhosta shakkiin ja salibandyyn.

www.espoo.fi/soukankoulu

5 Soukan kappeli

Valmistui 1978, suunnittelija Veijo Martikainen, peruskorjaus 2003. Alttariseinänä on kalliroleikkaus, joka kuvaa ihmisen yhteyttä maahan. Kattorakenne on avaruusristikko, joka kuvaa ihmisen paluuta valoon ja vapauteen. Maan kamarasta nouseva kupariristi kalliota vasten puolestaan kuvastaa turvaa elämän myrskyissä. Saarnatuolin tausta on paikalta louhituista kivistä, kastemalja Taivassalon punaista rapakivigraniittia. Uudet urut on valmistanut Veikko Virtasen urkurakentamo Järvenperässä ja niissä on 11 äänikertaa. Kappelissa on 150 istumapaikkaa.

www.espoonseurakunnat.fi/web/asiointi/soukan-kappeli

6 Kalliroleikkaus

Soukan kallioperän erikoisuus on tavanomaista punaista graniittia nuorempi, poimuttunut tumma juoni, joka on näkyvissä koko Etelä-Soukassa mm. Alakartanontien länsipäässä, Kastevuorenraililla sekä voimakkaasti poimuttuneena kirjaston bussipysäkin veteraanitalon puoleisessa kalliioseinäessä.

7 Ala-Soukan ostari

Soukanraitin päätepisteeksi vuonna 1972 valmistuneen liiketalon yläkerrassa ovat Soukan kirjasto ja Espoon työväenopiston toimipiste. Raitin tasossa toimivat 1979 perustetun Soukan taideseuran Galleria Villisika sekä kuvataidekoulu Tatavuu. Ohjattujen kurssien lisäksi seura järjestää työpajoja, joissa voi työskennellä omaan tahtiin.

Vieressä on maamerkinä 10-kerroksinen **asunto-osakeyhtiö Puntarpää** vuodelta 1974, suunnittelija professori Aulis Blomstedt. Tämä kehitti rakentamisen standardointia ja oli erittäin tarkka rakennustöiden laadusta. Huomaa Soukanraitin puolella hauska modulaarinen betonireliefi.

Soukan veteraanitalo on vastaavalla kohdalla Soukantien toisella puolella.

www.helmet.fi/soukankirjasto

[www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Tyovaenopisto/Yhteystiedot/Espoonlahti/Espoonlahden_aluekeskus\(20\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Tyovaenopisto/Yhteystiedot/Espoonlahti/Espoonlahden_aluekeskus(20))

www.soukantaideseuura.fi

www.hagerlund.net/fi/puntarpaa

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3118

fi.wikipedia.org/wiki/Canon_60_-mittajärjestelmä

8 Luhtitalot

Erikoiset luhtitalot valmistuivat 1971–72, Asuntosäätiön rakennuttamina, suunnittelija Matti Vuorio. Huoneistoihin on käynti suoraan ulkoa rivitalon tapaan. Nelikerroksisten talojen 1.–2. kerroksen asunnoissa on piha ja parveke, kun taas 3.–4. kerroksen asunnoissa kattoterassi.

Myös naapurissa Kastevuorenkujan ja Soukanahteen porrastetut kerrostalot ovat aikakauteen nähden poikkeuksellisen laadukkaita punatiilestä muurattuine julkisivuineen.

9 Siirtolohkare Viipurista

Iso viborgiittinen rapakivigraniittilohkare on tullut paikalle idästä kellumalla jäävuoren mukana viime jääkauden jälkeen noin 10 000 vuotta sitten.

Kiviaineksella on ikää 1 600 miljoonaa vuotta. Maailman tunnetusta rapakivestä suurin osa on Suomessa. Siksi kivilajin nimenä eri kielissä on sama sana (the rapakivi, der Rapakiwi).

www.geologinenseura.fi/suomenkalliopera/CH9.pdf (Rapakivigraniitit)

10 Haarniskapinta kalliolla

Soukanahde 4 ja 6. Tällainen haarniskapinta syntyy kun kallioliokot liikkuvat toistensa suhteen esim. maanjäristysten aikaan.

11 ”Yhteistyön merkeissä”

Tapiolan, Kivenlahden ja Espoonlahden keskustan toteuttaja Asuntosäätiö lahjoitti Soukka-seuralle keväällä 1970 männyn, johon liittyi laatta: ”Yhteistyön merkeissä.” Soukka-seura oli sitä ennen lahjoittanut Asuntosäätiölle kiven, jossa puolestaan oli teksti ”Maisemakaupungin tervehdys puutarhakaupungille”. Seura istutti puun Soukantien itäpuolelle kevyen liikenteen väylän

varteen. Laatta kivineen on sittemmin kadonnut, ja mäntykin kuivui 2010.

www.asuntosaatio.fi

www.soukka-seura.fi

Tietolaatikko: Aluerakentaminen

Kun suuri maaltamuutto alkoi 1960-luvulla, rakennusteollisuus oli juuri oppinut soveltamaan liukuhihnatuotantoa betonielementteihin. Ajateltiin rakentaa muuttajille nopeasti vuokra-asuntoja, jotka voidaan tarvittaessa vaikka purkaa, kun väki vaurastuu ja muuttaa omistusasuntoihin.

Helsingin ympäristön maalaiskunnat ja kauppalat eivät olleet valmistautuneet kasvun vaatimaan kaavoitukseen ja kunnallistekniikan toteutukseen. Aluerakentamisessa nämä samoin kuin maanhankinta, rahoitus ja asuntosäästäminen niputettiin yhteistuumin suurimpien pankkien kanssa. Valtion ohjauksessa haettiin tehokkuutta sarjallisuuden ja ruutukaavan avulla.

Aluerakentamisen tuloksena syntyneitä lähiöitä ei myöhemmin purettu, vaan niitä alettiin korjata mittavissa lähiöprojekteissa. Nyt Suomen lähiöissä asuu noin miljoona ihmistä.

Espoon kaupungin vuonna 2012 käynnistämässä lähiökehittämishankkeessa tutkitaan nyt Soukan keskeisten osien saneeraamista sekä mahdollisuuksia täydennysrakentamiseen.

www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Asemakaava/Asemakaavoituskohteet/Espoonlahti_Kauklahti/Soukka_Soukan_lahiokehittamishanke

12 Kaskivuori

Soukan korkein kallio kohoaa yli 40 metriä merenpinnasta ja nousee edelleen noin 2 mm vuodessa maankuoren oietessa viime jääkauden jäljiltä. Jään hiomia ovat myös upeat silokalliot, joilta aukeaa näköala Helsingin keskustaan saakka.

Asuntosäätiö rakennutti vuosina 1969–70 Kaskivuorelle neljä suurta kerrostaloa, suunnittelija Bror Söderman. Näistä suurimmassa on peräti 104 asuntoa eli se vastaa jo yksinään hyvin suurta kylää ellei kokonaista pitäjää. Talot muodostavat Soukan

tunnetun muurimaisen julkisivun pohjoisen suuntaan.

13 Soukan seurakuntakoti

Ennen ostarin rakentamista tässä pienessä liikerakennuksessa palvelivat ruokakauppa, kioski ja pesula. Yläkerrassa on seurakuntasali, jossa soukkalaisten jumalanpalvelukset pidettiin ennen kappelin rakentamista. Uudenvuoden päivänä 1975 Helsingin piispa Aimo T. Nikolainen vihki yläkerran kirkkotilaksi – ja perimätiedon mukaan samalla vahingossa koko rakennuksen.

14 Suojatie

Soukan alkuaikoina Soukka-seura maalasi katuun salaa yöllä suojatien, kun kunnallishallinto ei saanut aikaan.

SOUKANRANTA

12 kohdetta • 3 km

15 Hiilimäki

Kutsumanimiä myös Tallimäki ja Mikkolanmäki. Lähellä huippua etelärinteessä on matala kivilatamus, joka on ilmeisesti nuorempi kuin Krattivuoren rökkiöt. Mäki on ollut lähiseudun lasten tunnettu mäenlaskupaikka talvisin.

16 Sökövikens skola

Valmistunut 1994, suunnittelija Reijo Ahtiainen/ Espoon tekninen keskus. Ruotsinkielisessä yläkoulussa on 270 oppilasta. Koulussa painotetaan mm. kestävästä kehitystä, loogista ajattelua ja tulevaisuustaitoja.

Koulun pohjoispuolella on Espoon pitkäaikaisen kaupungininsinöörin Martti Tieahon aloitteesta 2004 rauhoitettu Martin mänty, ikää 300 vuotta, nyt jo kelottumassa.

Koulun eteläpuolella Pakkasmäessä on uusi amfiteatteri, jossa toimii vuodesta 2014

Hyökyvuoren kesäteatteri.

www.sokoviken.esboskolorna.fi

www.teatterihyokyvuori.com/teatteri-hyokyvuori/historia

Yhteinen tietolaatikko: Hyökyvuoren kesäteatteri

17 Taidepuisto

Soukanreitin risteyksen ja Ystävyiden sillan välissä on taidepuisto, jossa on aiemmin pidetty vaihtuvia näyttelyitä Soukanpohjan kartanon ja Soukan Taideseuran yhteistyönä.

18 Ystävyiden silta

Vuonna 1994 valmistuneen sillan suunnitteli taiteilija Urmas Arike Tallinnan Nömmesta, joka on Espoon ystävyyskaupunginosa.

www.tallinn.ee/linnaosade_valitsused/nomme

Vanha kirkkotie haarautui näiltä paikkeilta Sökön maantieltä vielä 1940-luvulla. Se on edelleen nähtävissä kevyen liikenteen väylänä ja pieni osuus on jäljellä myös Nöykkiössä. Pitäjässä oli aikanaan seitsemän kirkkotietä, jotka johtivat Espoon kirkolle.

19 Soukanlaakson kartanot

Sökön kylästä varhaisin säilynyt maininta on vuodelta 1540, jolloin siellä oli kaksi taloa. Asutusta ja viljelyksiä oli laaksossa puron kahta puolta. Purossa oli pieni vesivoimalla toimiva mylly. Talot yhdistettiin kruunutilaksi seuraavalla vuosisadalla.

Vuonna 1798 Eric Hendricsson lunasti tilan valtiolta tavalliseksi verotilaksi. Se jaettiin taas 1834, jolloin syntyivät nykyiset kartanot nimillä Erikas ja Jonases, myöhemmin Övergård ja Nedergård. Molempien päärakennusten vanhimmat osat ovat 1830-luvulta. Maista suurin osa myytiin 1960-luvulla: Soukanpohjan Satolle ja Övergårdin Espoon kauppalalle, mutta kotitanhuat ovat edelleen sukujen hallussa.

Soukanpohja

Nedergård on nyt nimeltään Soukanpohja. Sen päärakennus paloi 2010, mutta nyt on alkamassa jälleenrakentaminen mahdollisimman pitkälti alkuperäisen mukaisena. Kartanon tallialueella toimii jo vuodesta 1974 Lounaisrannikon Ratsastuskoulu.

www.ratsastuskoulu.com

Övergård

Övergårdin päärakennus toimi kiinalaisten metsätyömiesten sairaalana Helsingin linnoitustöiden aikaan 1916, kun venäläiset hakkauttivat tilan kaikki metsät.

Kun venäläiset saapuivat 1944 vuokraamaansa Porkkalaan, tuli myös malariaepidemia, jonka ensimmäinen potilas oli Övergårdin isäntä. Tautia hoidettiin kiniinillä eikä kukaan onneksi kuollut.

Etelä-Espoon ruotsinkielisten koulujen hammashuolto alkoi Övergårdissa Brita Söderströmin toimesta 1950-luvun lopulla.

Övergårdin emäntänä on Benita Åkerlund, Espoon työväenopiston pitkäaikainen apulaisrehtori, kotiseutuneuvos ja entinen Soukka-seuran puheenjohtaja.

Jouluaattona klo 12 soitetaan Övergårdin aitan vellikelloa ja julistetaan joulurauha Soukassa. Kivinavetta on vuodelta 1872. Päärakennuksen ja Yläkartanontien välissä on myös 1870-luvulla istutettu, 1975 rauhoitettu tammi.

www.esse.fi/1445-ylakartanon-viimeinen-mohikaani

20 Soukanlahden eteläranta

Rantaniityllä Espoonlahdentien molemmin puolin Soukka-seura ylläpitää Espoon kaupungilta vuokraamallaan alueella viljelypalstoja. Näin jatkuu vuosisatainen maatalousperinne Espoonlahdessa.

Niiden takana rannan tuntumassa on Perjantaiseuran vapaa-ajanviettopaikka. Talojen läheisyydessä on pieni kumpu, jossa ennen poltettiin tiiliä omaan tarpeeseen.

Pienessä poukamassa oli ennen Sökön kylän tilojen yhteinen laituri. Nykyinen on yksityisen venekunnan ylläpitämä. Soukanlahden pohjoisrantaan on asemakaavassa merkitty myös uusi venesatama. Lahdella kuitenkin asustaa harvinainen meriuposkuoriainen, jonka myötä suunnitelmat on toistaiseksi haudattu.

fi.wikipedia.org/wiki/Meriuposkuoriainen

21 Monte Bello

Arkkitehti Yrjö Vaskinen lunasti tästä palstan, antoi sille nimeksi Monte Bello, kaunis kukkula, ja rakennutti viisi hauskanäköistä eriväristä funkistyylistä kesämökkiä. Rannassa oli yhteinen saunarakennus. Nykyinen rivitaloasutus on muodostunut 1970–80-luvulla.

22 Klobbenin venevalkama ja uimaranta

Aikaisemmin mantereelta johti puinen silta Pikku-Klobbenille, joka oli saari. Sillan keskellä oli uimakoppi, jota kanta-asukkaat saivat käyttää. Vasta toinen silta vei Klobbenille. Vettä oli niin paljon, että siltojen alta pystyi soutamaan. Saarella oli komea puinen höyrylaivalaituri, venevaja ja uimakoppi. Keskellä saarta oli pieni punainen mökki, jossa asui kalastaja-vartija. Kieltolain 1919–32 aikana Klobben oli tärkeä salakuljetetun viinan lastauspaikka.

Nyt saarelle pääsee pengertietä ja siellä toimii Soukan Venekerho, jonka satamassa on 372 venepaikkaa. Pohjoisrannalla Espoonlahden talviuimarit Pulahdus ry:n pukukopit.

www.soukanvenekerho.fi
www.pulahdus.fi

Yhteinen tietolaatikko: Itämeri

23 Näköala Staffaniin

Makkarlahden takana hämmöttävällä Staffanin saarella on suuri punainen talo, jossa toimi 1886–1932 puusepänverstas laajalti tunnettua puuseppien koulutusta, josta nimitys ”Soukan yliopisto”. Nykyään saarella toimii Norman Nordbergin veneveistämö ja korjaamo.

Vuonna 1941 Staffanilla koulutettiin neljätoista nuorta virolaista tiedustelijoiksi. He toimivat Neuvostoliiton miehittämässä Virossa lähettäen tietoja Suomeen.

24 Näköala Kasavuorelle

Vuori on ilmeisesti saanut nimen Kasaberg tulista (kasoista), jotka sytytettiin varoituksena muille kylille vainolaisen läheystyössä. Talvisodan aikana huipulla oli tähystystorni, josta lotat valvoivat ilmatilaa ja ilmoittivat viholliskoneista Helsinkiin.

www.google.fi/images?q=ilmavalvontalotat

25 Villa Miniato

Valmistui 1904, suunnittelija Eliel Saarinen, rakennuttaja Knut Selin. Rakennustaiteellisesti Espoon arvokkain asuinrakennus. Samaa tyyliä kuin hieman aiemmin valmistunut Gesellius–Lindgren–Saarisen toimiston kansallisromanttinen Hvitträsk. Talon julkisivut, kiinteä sisustus, huonekalut ja ympäröivä luonnonmaisema muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Vaikutteita on saatu karelianismista, keskiaikaisista linnoista ja jugendista. Keskeinen tila on kahden kerroksen korkuinen halli, jota kiertää lehteri. Rakennuksessa on useita erikoisia kaakeliuuneja.

Salaneuvos Alfred Nyberg osti Villa Selinin 1905 ja nimesi sen San Miniaton kaupungissa Italiassa

sijaitsevan kappelin mukaan. Seuraavan omistajan aikana huvilan puisto nousi kukoistukseensa. Villa Miniatoon kuului päärakennuksen lisäksi puutarhurin rakennus, pikkuhuvila vieraita varten, mankelihuone, talli, venevaja, jääkellari ja kasvihuoneet. Huvilalla oli oma venelaituri uimakoppeineen.

Miniato peruskorjattiin ja entisöitiin 1981–83. Tontti on jaettu ja toiselle puoliskolle rakennettu yksitoista uutta erillistä punatiilirakennusta.

26 Makkarlahti

Muistona Miniaton loistosta rannan tuntumassa seisoo rivi vanhoja hopeapajuja, joiden läheisyydessä aikoinaan oli tenniskenttä ja upea omenapuutarha.

Makkarlahti oli kyläläisten uimaranta. Nykyään siellä on yksityisen venekerhon venelaituri.

27 Soukan kelomänty

Noin 450-vuotias mänty on jo täysin kelottunut. Puun korkeus on 20 m, ympärysmitta rinnan korkeudelta 300 cm, rauhoitettu 1969.